

Силвия Коева*

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ЦИТАТИТЕ В НОВИНАРСКИТЕ ЗАГЛАВИЯ

Silvia Koeva

TRANSFORMATION OF QUOTATIONS IN NEWS HEADLINES

The paper focuses on the news headlines on popular Bulgarian websites, which are presented as citations/quotations belonging to famous and/or influential persons (or organizations, institutions) and in which an inaccurate transformation of the original statement can be detected. The texts are analyzed from a linguistic and a pragmatic aspect in order to review some of the current speech tactics, mechanisms and expressions that are used for achieving the desired effect. The paper also attempts to define which of the described characteristics are deliberately used and what is the effect on the process of text reception.

Keywords: *quotation; citation; paraphrase; news; headline; lead.*

Изследването е фокусирано върху заглавия на новини в българското информационно интернет пространство, оформени като цитати на известни и/или авторитетни личности (или организации, институции), при които се открива некоректна промяна на оригиналното изказване. Извършва се лингвопрагматичен анализ на явлението, като се описват някои актуални тактики, механизми и езикови средства, с помощта на които то се осъществява. Установява се, доколкото е възможно, дали са резултат от съзнателен избор, както и какъв ефект върху аудиторията се постига с тях.

Ключови думи: *пряк цитат; перифраза; новини; заглавен комплекс; заглавие; лийд.*

В името на коректността е нужно да отбележим, че авторите и медиите нямат абсолютна свобода на словото и мнението, съответно и на цитирането

(Цветкова 2013а: 21)

Когато медийният потребител подбира новини в интернет пространството, попада на много заглавия, целенасочено търсени или не. Те предават определена информация и дори без прочитане на текстовете, създават конкретни впечатления и често влияят върху подсъзнанието на реципиента си, което възприема за кратко време голямо количество информация. За критическо осмисляне на всичко не може да се говори.

Заглавният комплекс (особено основното заглавие) е най-прагматично натоварената част от медийния текст. Използваните за неговото оформяне езикови единици много лесно могат да актуализират своя манипулативен потенциал¹. В малко по-слаба степен същото може да се каже и за началото на новините – лийдовете на разширените информации (както и ядрения факт на крат-

---

* **Силвия Коева** – гл. ас. д-р, катедра „Съвременен български език“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, s.koeva@ts.uni-vt.bg.

¹ Евдокия Борисова поставя манипулативната функция на заглавието в информационните медийни текстове редом с репрезентиращата и с рекламиращата (Борисова 2011: 111). За ролята на заглавния комплекс в медийните текстове пише и Антон Гецов: „Няма по-ефектен и по-ефективен начин за скрито, преднамерено и трайно въздействие върху социума от конструирането на заглавието (заглавния комплекс)“ (Гецов 2009: 159).

ките информации), в които се намира „сърцето на новината“ (Борисова 2011: 111; вж. още Капон 1999: 41; Фокс 2003: 29).

Предмет на това изследване са заглавия на новини в българското информационно интернет пространство, оформени като цитати на известни и/или авторитетни личности (или организации, институции), при които се открива некоректна промяна на оригиналното изказване. Целта е да се направи лингвопрагматичен анализ на явлението, като се опишат някои актуални тактики, механизми и езикови средства, с помощта на които то се осъществява. Установява се, доколкото е възможно, дали са резултат от съзнателен избор, както и какъв ефект върху аудиторията се постига с тях.

Подобни заглавия трябва да се разграничават от тези, които също се основават на нечие изказване, но в тях не се извършва позоваване на източника (в повечето случаи то намира място в същинския текст). Някои от тях също могат да оказват манипулативно въздействие, но речевите стратегии, тактики и механизми невинаги съвпадат, поне не напълно. Вторият тип заглавия например са по-удобни при представяне на мнение за факт, а наблюдаваните по-долу примери имат потенциал да постигат атрактивност посредством снижаване на изказа на авторитетна фигура.

А. Гецов пише, че един от начините за привличане на вниманието на социума и за прокаране на внушения чрез създаване на сензации е „некоректното позоваване на авторитет, което се използва като инструмент с манипулативен потенциал в комуникативната технология“ (Гецов 2011: 200). В книгата си „По следите на скрития смисъл“ авторът описва това явление и разглежда манипулативното въздействие, оказано чрез заглавията на няколко новинарски текста (Гецов 2009: 197–214), а наблюденията му обхващат и някои форми на некоректно позоваване на източник в самия текст.

Намирайки място в заглавния комплекс, фактът (по-рядко повече от един), съдържащ се в предадената чужда реч, се превръща в същността на новината, в самата новина. Важно е обаче не просто какъв е той, а кой го е съобщил. И тъй като доверието на аудиторията в такива новини е много голямо², добре е тя да умее да разпознава манипулативния им потенциал. А такъв се съдържа дори в допускането да не се използват кавички при преките цитати в оформлението на заглавията. По този начин не е ясно дали авторът на текста не си е позволил перифраза. Но дори да е така, тя може също да е некоректно извършена.

Наблюденията в настоящото изложение се основават на 23 текста с установена некоректност при позоваването на авторитет в заглавния комплекс. Представят се толкова от тях, колкото са достатъчни за илюстриране и подкрепа на направените изводи. Това са стандартни новинарски текстове (информационни текстове, новини)³, публикувани на интернет сайтове, към които все повече хора се обръщат, за да се осведомят. Сред най-посещаваните са Nova.bg, Vesti.bg, Blitz.bg, Dnevnik.bg, Dnes.bg, Btvnovinite.bg и др.⁴

Една от стратегиите за привличане на внимание и следователно за успешно въздействие върху емоциите на аудиторията за сметка на информирането е намекването за снижен авторитет на обществена фигура. Тя или се поставя по-близо до обикновения народ чрез промяна на изказа ѝ, или заедно с това ѝ се приписват (отново имплицитно, недиректно) някакви негативни емоции. „Новините до забележителна степен са онова, което хората казват, и начинът, по който го казват...“ (Капон 1999: 94). Често не проличават толкова пристрастия от страна на медийния принципал, колкото желание да се създаде по-пикантна, провокативна новина, като се създава изненадващ образ. За съжаление, но не без основание така се преценяват нуждите на българските медийни потребители. По-рядко срещано, но интересно явление е провокирането на определени

² „Интернет реалността създаде нов критерий за достоверност на съобщенията – референциите“ (Цветкова 2013а: 15).

³ Под новини най-общо се разбират така наречените кратка и разширена информация, но към тях спадат и някои други, по-кратки информационни жанрове (вж. Рус-Мол, Инджов 2012: 67–68).

⁴ Информацията е взета от брояча Alexa.com и представена в някои български сайтове (вж. напр. E-vestnik.bg, 11 февруари 2021 г.).

негативни представи не за цитираната в заглавието личност, а за хората, за които тя говори. Темата за нападки между опоненти е едно от „зрелищата“, за които жадува голяма част от обществото.

Actualno.com предлага новината *Христо Иванов: Борисов и Гешев са клиенти помежду си и водят срамен живот* (16.02.2022 г.). Това заглавие оставя силно впечатление и по всяка вероятност запознаването с текста няма да го промени, тъй като думите на съпредседателя на „Демократична България“ Х. Иванов са представени по-коректно в бекграунда: *По думите на Иванов въпросът не е решен от прокуратурата. Когато виждаме, че главният прокурор си чати с пиарката на Бойко Борисов, а ГЕРБ брани Гешев с гърдите си – това е един срамен, грешен начин на политически⁵ живот между тях, който трябва да бъде прекратен, добави Христо Иванов.* Няма нужда да се доказва разликата в предадения смисъл. Думите са извадени от контекста, в който важна роля играе определението *политически*. Petel.bg например го запазва: *Иванов за Борисов и Гешев: Те водят срамен и грешен политически живот* (16.02.2022 г.). Преразказани са, така че е възможно и в текста да са извършени некоректни промени (четящият трябва да има това предвид). В кавички е поставен цитатът, подкрепящ другия факт в заглавието: *„Прокуратурата на Гешев не може да бъде обективна. Гешев е клиент на Борисов и Борисов е клиент на Гешев, като обективност не може да се очаква...“*. Този цитат обаче е трансформиран от „Дневник“ с подчертан стремеж за постигане на атрактивност. Заглавието е *Цитат на деня: Гешев е клиент на Борисов, Борисов е клиент на Гешев* (Dnevnik.bg, 16.02.2022 г.) с тематично резюме (вж. Добрева, Савова 2010: 137): *Прокуратурата не може да бъде обективна, Гешев е клиент на Борисов, Борисов е клиент на Гешев политически, и двамата взаимно са си клиенти.* Може да не са употребени кавички, но същинският текст започва със *С тези думи съпредседателят на „Демократична България“ Христо Иванов...* . Тук няма изкривяване на фактите, само на цитата – чрез засилващо повторение (и чрез несполучливото вмъкване на *политически*), но все пак то не е извършено безцелно и ако незабелязано от потребителя е предизвикало допълнително въздействие върху него, то е манипулативно.

На българските информационни сайтове могат да се прочетат заглавия, при които колоквиализацията на дискурса се използва, за да се представи цитираната личност в определена светлина. Това засилва или изобщо провокира интереса на медийния потребител. Например в заглавията на текстовете, информиращи за едно и също събитие, но на различни сайтове, на кмета на град София – Й. Фандъкова, се приписват реплики, съдържащи разговорна употреба на причастието *отрязан* или на глагола *отрязвам*. *Фандъкова: Средства за метрото са отрязани в Плана за възстановяване* *По думите на кмета отрязаните средства ще бъдат осигурени от държавния бюджет* (Bgonair.bg, 11.02.2022 г.), *Йорданка Фандъкова: Отрязват 143 млн. лева за разширенията на метрото* (Btvnovinite.bg), *Фандъкова: В Плана са отрязани пари за софийското метро* (Dnes.bg), *Фандъкова: 143 млн. лв. за строителството на метрото са отрязани от Плана за възстановяване* (Vesti.bg) и др.

При внимателен прочит на отделните текстове се установява, че за самата новина е послужила реплика, която съдържа страдателната форма *са намалени*. Чрез това езиково средство Й. Фандъкова се представя по подобаващ начин. Btv Новините и Dnes.bg започват със следната перифраза: *Заложените 360 млн. лв. за разширенията на метрото през „Подуяне“ и „Слатина“ са намалени на 217 млн. лв. в редакцията на Плана за възстановяване и устойчивост, съобщи кметът Йорданка Фандъкова.* Vesti.bg и „Труд“ си служат с друг (пряк) цитат за начало на новината: *„Информацията, че в редакцията на Плана за възстановяване и устойчивост, средствата за строителството на двата нови участъка на метрото са намалени, беше сред темите на разговорите ми в последните дни с министър-председателя г-н Петков и вицепремиера г-н Асен Василев.“* Това съобщение в официалната си Фейсбук страница кметът на София Йорданка Фандъкова. Очевидно, главното съобщение съдържа неутралния глагол. Вярно е, че в почти всички разширени информации е представен и откъс от цитирания текст, в който се среща отглаголното съществително *отрязване*, но то е употребено, след като вече новината е съобщена, при второ-

⁵ Тук и по-долу подчертаването в примерите е мое – С. К.

степенните разяснения и затихващата интонация: *Освен това отрязването на 143 млн. лв. от метрото е изключително рисково за реализацията на националния план, защото за разлика от всички останали проекти, метрото е напълно готово да стартира*⁶ (Dnes.bg). Btv Новините и Vesti.bg поставят същия цитат в кавички.

Изпъква добре стремежът на всички медии да използват именно глагола *отрязвам* (неслучайно глагол, а не отглаголното съществително⁷) при оформлението на заглавията си, но го правят некоректно, като го вмъкват в друга част от изказването на цитираната личност, за да направят новината по-примамлива. Bulgaria ON AIR дори си позволява да започне така: *143 млн. лв. за метрото са отрязани в Плана за възстановяване, отрязаните средства ще бъдат осигурени от държавния бюджет. Това съобщи кметът на София Йорданка Фандъкова в профила си във Facebook*. Взето е началото на по-късно подадената реплика, за да се съобщи за намаляването на средствата, при това въпросното „отрязване“ е засилено чрез повторение.

Актуална тенденция също е използването на формите на глаголите *скривам се/скрия се*, без да са били буквално употребени. Глаголът сам по себе си не е разговорен, но преносната му употреба може да се определи като такава. Целта тук обикновено е да се изтъкне несъществуваща нападка, критика, раздраженост или дори известна агресивност, както е при заглавието: **Нинова: ДБ се скрива, не искат редовен кабинет и промяна на модела** (Btvnovinite.bg, 31.08.2021 г.). Подзаглавието е *С отказа да дойдат те отказват да разговаряме и за актуализацията на бюджета, каза лидерът на БСП*.

Лийдът започва с пряк цитат, сигнализиран от кавичките, който звучи по-неутрално: *„Отказът на „Демократична България“ (ДБ) да се срещнем за нас означава, че не искат да има редовен кабинет и че искат да отидем на избори. По-лошото е, че не искат да започнем промяната на модела, за който хиляди граждани стояха по улиците и искаха тази промяна“*. Както се вижда, за да е по-въздействащ заглавният комплекс, цитатът е трансформиран така, че да отсъства субективният елемент и да се засили категоричността. Премахва се възможността за различно тълкуване, която с предпазливост предоставя лидерът на БСП, използвайки израза „за нас означава“, и е некоректно думите ѝ да се поднасят по този начин.

Допълнителна, но необоснована категоричност изпъква и в заглавието на Fakti.bg **Порт Бургас: Отхвърляме категорично твърденията, че съоръженията ни са опасни за гражданите** (12.02.2022 г.). Текстът е представен като отговор на медийни публикации от страна на дружество „БМФ Порт Бургас“ ЕАД, но в него липсват цитираните думи. Има само констатации като следните: *Като социално отговорно предприятие, един от основните приоритети на дружеството е осигуряването на безопасна експлоатация на пристанищните съоръжения, грижа за здравето на нашите клиенти, служители и общностите и опазването на околната среда или „Уверяваме гражданите на град Бургас, че пристанищните съоръжения за обработка на наливни товари (...) са изградени съгласно най-високите технологични стандарти прилагани в света и отговарят на всички нормативни изисквания за експлоатация на такива съоръжения“*. Текстът е издържан в този дух, но изразената загриженост за здравето на хората и потвърденото съобразяване със стандартите само предполага, а не гарантира безопасност. Може би малко медийни потребители биха направили разликата. Като основа за заглавието навярно е послужило следното изречение: *Не може да приемем твърденията, че съоръженията са изградени в нарушение на ЗООС, без да е премината процедура по ОВОС, тъй като провеждането на тази процедура е задължителна само при изграждането на пристанища за обществен транспорт и пристанищни терминали, а не за пристанищни съоръжения за обработка на товари*. Твърденията, които се отхвърлят тук обаче, не са същите, които „категорично“ се отхвърлят в заглавието. Но почти до-

⁶ Правописните, пунктуационните и техническите грешки, допуснати в оригиналните текстове, са запазени.

⁷ Уолтър Фокс пише за ролята на глаголите в новинарските текстове „Единственият елемент, който отличава едно живо изречение от статична група думи, е силният глагол. Никое прилагателно, колкото и грижливо да бъде избрано, не може да компенсира загубата на въздействие, породена от слабия или зле подобрания глагол“ (Фокс 2003: 42).

словното повтаряне на част от оригиналната формулировка изглежда на пръв поглед достатъчно достоверно. Освен това съобщението се разбира различно, когато се премахне обстоятелственото изречение – не просто не могат да приемат определени твърдения, а не могат да ги приемат без извършване на конкретна процедура. Т.е. предполага се, че при определени условия, такива твърдения могат и да бъдат верни.

По сходен начин се трансформира цитат от текст със заглавие **Горанов: Не съм получавал пари от Божков** (Fakti.bg, 13.02.2022 г.). В текста се съобщава: *Той беше категоричен, че не е получавал пари от Васил Божков, не са му били и предлагани.* (Едва ли случайно се прибегва до презастраховането с изразено съмнение чрез *били*.) Но от приложението веднага след това цитат се открива по-скоро избягване на категоричност по този въпрос: *„Божков за разлика от други бизнесмени, които имаха проблеми с прокуратурата, предпочете да избяга от България. Несериозно звучат обвиненията, за раздавани пари. Нека заповяда и да защити тезата си“*, обясни той. Не се отрича директно вземането на пари, а се заявява, че обвиненията звучат несериозно, което е различна информация. Освен това Горанов не е визирал конкретно себе си, а се е изразил по-общо с *обвинения за раздавани пари*, защото обвиненията в корупция не са само срещу него. На медията обаче ѝ е нужна гръмка звучаща новина и затова си прави такава, използвайки думите на известната личност, преобразувайки ги в ново изречение и добавяйки вече в самия текст наречието *категорично*.

Съмнителни сходства се откриват и в следващия текст, в който цитатът, послужил за оформянето на заглавния комплекс, е отдалечен от началото на новината. Това способства за отмятането на вниманието от допълнителни подробности. Заглавният комплекс е **Мангърров: Ваксинираните се разболяват и заразяват, преболедувалите – не. Стаден имунитет ще има, когато всеки от нас се срещне с вируса, смята той** (Dnes.bg, 31.08.2021 г.). Както се уточни, цитатът е разположен по-нататък в текста, в средата, и в него липсва твърдението, приписано на инфекциониста, че преболедувалите не се разболяват. *„Ваксинираният неминуемо ще се разболее от някой от вариантите на вируса, който е с променен спайк протеин. Когато ваксинираният се зарази, той може да заразява други хора. Ваксината не създава стаден имунитет“*, подчерта доц. Мангърров в студиото на „България сутрин“. То се открива в изречението, предхождащо цитата: *Той бе категоричен, че преболедувалите COVID-19 не се заразяват и не носят вируса, толкова силен бил имунитетът им.* Не е в реда на нещата, в информационните текстове думите на цитираните източници да се предават, като се изразява съмнение от страна на пишещия. А ако става дума за преизказване – няма съгласуване при глаголните форми в двете части на сложното изречение. И в двата случая логичността се нарушава. Ако няма сигурност в този факт, не той трябва да присъства в основното заглавие. Възможно е неяснотата да се е получила по невнимание, но забелязването на тактиката да се подсилва категоричността, както и да се намеква съмнение (при това в рамките на едно изречение), говори за сравнително висока честотност на явлението, навярно е тенденция, която се следва. И ако не винаги, то поне в част от случаите ще е налице както стремеж към привличане на вниманието, така и презастраховане при предаването на несигурни факти.

Премахването на уговорките и условностите в оригиналните изказвания също не е с инцидентен характер. Novini.bg предлага заглавие **Янев: Формация на Петков и Василев може да се яви на изборите, готов съм отново да съм премиер** (31.08.2021 г.), чиято втора половина създава впечатлението, че заявеното е съществена част от намеренията на Стефан Янев. Цитатът не е наличен в началото на новината, но не се открива и по-нататък в текста, което би следвало да предизвика съмнения в достоверността. На Nova.bg обаче той може да бъде прочетен: *„Ако е необходимо, мога да изпълнявам ролята на премиер и в едно следващо служебно правителство. Все пак това е решение на президента“*, каза Янев. Очевидно е, че не става дума за поставена цел. И заглавният комплекс на този сайт е по-коректен: **Янев пред NOVA: Формация на Петков и Василев може да се яви на следващите избори. Той би приел да е втори път служебен премиер** (31.08.2021 г.). Условното наклонение е сполучливо решение. *„Може да е досадно, когато създателят на новините обгражда твърденията си с ако, но и може би, но ако той е избрал пълзенето, журналистът не бива да го принуждава на припка“* (Капон 1999: 104).

Понякога от цитата не се премахва непременно някакво условие, нужно за осъществяването на факта, а се подбира само част от информацията, която самостоятелно се тълкува по по-различен начин. Например за оформяне на заглавието **Проф. Радостина Александрова увери: Ще установим контрол над COVID-19** (Actualno.com, 13.02.2022 г.) е послужила репликата „*Ще установим контрол върху това заболяване, то няма да бъде драмата, която беше в началото*“. Вирусологът Р. Александрова няма предвид, че заразата ще бъде спряна, болестта – излекувана напълно, което може да бъде подразбрано първоначално. Повече се акцентира върху нагласите и реакциите на хората. По-нататък в текста може да се прочете още: *Според нея няма съмнение, че всеки един от нас ще се срещне с вируса. Важното е да сме подготвени. С подчертания отрязък от изречението определено не се обещава установяване на контрол над вируса. Рене Капон допълва съветите си за медийното цитиране така: „След правилното предаване на действителните думи следващото най-важно нещо е цитатите да бъдат съобразени с контекста. Неуспехът обикновено идва от невнимателно свиване, което прави едно изказване да изглежда по-категорично, отколкото е“* (Капон 1999: 104). В днешно време обаче не трябва да се отдават всички подобни проблеми в текста на невниманието от страна на журналистите. Методите за въздействие върху аудиторията непрекъснато се променят, усъвършенстват, дори се усложняват, нагаждайки се към съвременните промени в обществото. Все по-рядко ефектът на дезинформация може да се отдаде на невнимание, небрежност или некомпетентност. Това поддържа актуалността на проблематиката и в най-новите изследвания върху медийната комуникация.

Една от основните препоръки за написването на въздействаща новина е следната: „Заглавието трябва да произтича от първото изречение на информацията, което съобщава новината. Ако новината, носена от заглавието, не може да бъде открита в първото изречение на информацията, това означава, че едно от двете не е написано както трябва. Или изнесеното в заглавието не е същинската новина, или новината е скрита зад второстепенни факти в информацията“ (Терзиев 2006: 373). Вече пролича, че отдалечаването на цитата може да понижи степента на критичност у аудиторията и да се използва като манипулативен механизъм, а понякога в текста цитат изобщо не е наличен. С това се нарушава и друго важно и добре известно правило – източникът на новината да я съпътства непосредствено (а това е невъзможно, когато тя отсъства). Запазва се само създаденото в началото впечатление. На Actualo.com е публикуван текст със заглавие **Ваня Григорова: Слави Трифонов се скри и българският избирател го възнагради** (05.04.2021 г.). Новината е кратка: *ДПС дори не заяви какви цели ще преследва в следващия парламент и българският избирател му увеличи броя на мандатите. ББ не идва в НС, крие се от отговори, пише синдикалистът Ваня Григорова във Фейсбук. И тук се използват формите *се скри* и *крие се* и като цяло достоверността се снижава, тъй като кавички не са използвани, а позоваването е на писмен текст, лесно е да се даде пряк цитат. Редица сайтове само са копирали въпросната „новина“, като са посочили, че източникът е Actualno.com.*

От направените наблюдения може да се обобщи следното:

1. Българските информационни сайтове сравнително често (но разбира се, невинаги) предлагат некоректно оформени заглавия чрез позоваване на конкретен източник, но с трансформиране на оригиналните изказвания. Забелязват се някои съвременни тенденции в подбора на езикови механизми и средства за изпълнението на речеви тактики, подчинени на тази най-често манипулативна стратегия. За наличие на умисъл може да се говори в случаите, при които в различни медии проличава следване на наложил се модел за постигане на конкретна цел – преди всичко привличане на внимание, но и прокарване на идеи. Некоректното позоваване на авторитет създава гръмка звучаща новина, дадена личност се представя в нетипична, изненадваща светлина, като се добавя недоказана категоричност предимно в заглавието, като се внушава съмнение чрез перифразата в текста или като се изменят фактите в определена насока (чрез добавяне/премахване на езиков контекст).

2. Колоквиализация на медийния дискурс се наблюдава преди всичко в лексикален план, затова лесно се забелязва как с определени глаголи при новини на дадена тематика тя служи за

представянето на цитираната личност в определена светлина – като изказваща неодобрение, проявяваща скрита агресия и под., или просто за провокиране на читателския интерес чрез нестандартност. Модерен е глаголът *скривам се* при теми, засягащи политически опоненти, а глаголът *отрязвам се* се появява в заглавия, свързани с отказване на финансиране, с намаляване на парични средства. Стратегията е интересна с това, че притежава потенциал да създаде ситуация, при която източникът на новината има намерение да изрази негативна оценка за някого, а „собствената“ му реплика става причина обществото да оцени негативно него.

3. По-рядко се появява възможност чрез промяна в оригиналното изказване да се изгради различен образ не на цитираната личност, а на тези, за които тя говори. Това беше илюстрирано с един текст, в който се вижда, че езиковите средства са вече други – не се разчита на разговорността, а на премахването на елемент, ключов за разбирането на заложения смисъл.

4. При някои от текстовете се нарушава правилото началото на новината да се припокрива смислово с основното заглавие, и цитатът е представен по-нататък в текста. (В редки случаи изобщо липсва.) При използването на тази тактика може да се заподозре умисъл, доколкото това създава условия несъвпадението между заявеното и трансформирания му вариант в заглавието да не се забележи. Самата промяна на оригиналните изказвания може да създава различни внушения, да придава несъществуващи смислови нюанси и дори да съобщава непроверени факти. Новината трябва да бъде актуално и важно доказано събитие. Ако категоричността за него липсва, медиите могат да си я създадат чрез извършване на някои промени в думите на цитираната обществена фигура, като:

4.1. Премахват се условното наклонение и подчинените обстоятелствени изречения за условие. Обратно, ако думите в текста, които са послужили за написването на заглавието, не са предадени дословно, към тях се добавят формите *бил/-а/-о/-и* с цел изразяване на несигурност, съмнение. Това служи повече за „застраховка“ при евентуално обвинение в преиначаване на фактите, отколкото за постигане на точност, защото обикновено се чете само началото на новините.

4.2. В заглавието, а и не само там, допълнително се добавя определението *категоричен* или обстоятелственото пояснение за начин *категорично*. При прочита на текста обаче се установява, че категоричност липсва или се отнася до различно, в по-голяма или по-малка степен сходно по смисъл твърдение. Особено странни са изреченията, при които „категоричността“ се комбинира с несигурността: *Той беше категоричен, че не е получавал пари от Васил Божков, не са му били и предлагани; Той бе категоричен, че преболедувалите COVID-19 не се заразяват и не носят вируса, толкова силен бил имунитетът им.* Те се откриват на страниците на различни медии, т.е. не са особености на индивидуалния стил.

4.3. Умел похват в тази насока е в заглавието да се повтори началото на оригиналната реплика, но да се внесе лека промяна след това.

4.4. Освен премълчаването на условията, нужни за приемането на твърдението в заглавието, може да се пренебрегне и изразено лично мнение, наличието на което дава възможност за по-широко тълкуване. Читателят се оказва лишен от такова.

4.5. Възможно е и факт, съдържащ се в цитата, да се извади от контекста, в който се намира. Така се осмисля като по-значим, с неограничен обхват на действие. В едни случаи изречението в заглавието е извадено от широкото си езиково обкръжение, в други от състава на оригиналното сложно изречение се премахват „ненужните“ прости, а понякога и отпадането на дума или словосъчетание коренно променят общата идея.

Интересно е, че част от разгледаните особености на цитирането в медиите имат допирни точки с посочените от М. Цветкова „аномалии при цитирането“ в научните текстове, за които тя пише, че „Освен класическите спекулативни практики при научното писане са регистрирани и по-модерни, инспирирани от комуникативните удобства на мрежата“ (Цветкова 2013б: 279). В новинарския дискурс също се наблюдават промени в начините за изопачаване на информацията, в това число и при цитиране. Добре е те да се разпознават от медийната аудитория, за да бъде тя уверена в степента на своята информираност.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Борисова 2011:** Борисова, Е. *Жанрове в медиите*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“. // **Borisova 2011:** Borisova, E. *Zhanrove v mediite*. Shumen: UI „Episkop Konstantin Preslavski“.
- Гецов 2011:** Гецов, А. *Комуникативни стратегии и манипулация*. В. Търново: Фабер. // **Getsov 2011:** Getsov, A. *Komunikativni strategii i manipulatsia*. V. Tarnovo: Faber.
- Гецов 2009:** Гецов, А. *По следите на скрития смисъл. Предпоставки и инструменти за скрито манипулативно въздействие в дискурса на българската популярна преса*. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. // **Getsov 2009:** Getsov, A. *Po sledite na skritia smisal. Predpostavki i instrumenti za skrito manipulativno vazdejstvie v diskursa na balgarskata populyarna presa*. V. Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodij“.
- Добрева, Савова 2010:** Добрева, Е., И. Савова. *Текстология*. Уводен курс. Шумен: Фабер. // **Dobрева, Savova 2010:** Dobrevа, E., I. Savova. *Tekstolingvistika. Uvoden kurs*. Shumen: Faber.
- Капон 1999:** Капон, Р. *Ръководство за писане на новини*. София: Център за независима журналистика. // **Kapov 1999:** Kapov, R. *Rakovodstvo za pisane na novini*. Sofia: Tsentar za nezavisima zhurnalistika.
- Рус-Мол, Инджов 2012:** Рус-Мол, Щ., И. Инджов. *Въведение в журналистиката*. София: Изток-Запад. // **Rus-Mol, Indzhov 2012:** Rus-Mol, Sht., I. Indzhov. *Vavedenie v zhurnalistikata*. Sofia: Iztok-Zapad.
- Терзиев 2006:** Терзиев, С. *Агенционна журналистика. Същност на журналистическата информация и техника за писане на новини*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Terziev 2006:** Terziev, S. *Agentsionna zhurnalistika. Sashtnost na zhurnalisticheskata informatsia i tehnika za pisane na novini*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.
- Фокс 2003:** Фокс, У. *Как се пишат новини. Настолна книга за журналисти от печата*. София: Слънце. // **Foks 2003:** Foks, U. *Kak se pishat novini. Nastolna kniga za zhurnalisti ot pechata*. Sofia: Slantse.
- Цветкова 2013а:** Цветкова, М. *Цитирането. Стандарт и стил*. София: Библиоскоп. // **Tsvetkova 2013a:** Tsvetkova, M. *Tsitiraneto. Standart i stil*. Sofia: Biblioskop.
- Цветкова 2013б:** Цветкова, М. *Наука със стил. Писане на дипломен проект*. София: Ентузиаст. // **Tsvetkova 2013b:** Tsvetkova, M. *Nauka sys stil. Pisane na diplomen projekt*. Sofia; Entusiast.

Електронни източници:

- Най-четените медии в българския интернет 2021 – класация и справка кой кой е.** *Е-вестник* // Naj-chetenite medii v balgarskia internet 2021 – klasatsia i spravka koj koj e. *E-vestnik* – <https://e-vestnik.bg/33634/nay-chetenite-medii-v-balgarskia-internet-2021-g-klasatsia-i-spravka-kou-kou-e/> (публикувано на 11.02.2021 г., видно на 3.07.2021 г.)